

УДК 378.147.227 377.112.4

ТЕТЯНА ДЕРКАЧ

МАРИНА ІЛЬЧУК

Відокремлений структурний підрозділ Агротехнічний коледж Уманського національного університету садівництва

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО КОНТРОЛЮ РІВНЯ
НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ
ПРИ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

Стаття присвячується питанням удосконалення організації контролю навчальних досягнень майбутніх економістів при вивченні фахових дисциплін відповідно до сучасних умов розвитку освіти. Акцентовано увагу на необхідності використання комбінованого контролю рівня та якості знань.

***Ключові слова:** контроль, комбінований контроль, економічні дисципліни, навчально-пізнавальна діяльність, якість підготовки, перевірка, оцінювання*

Необхідною передумовою якісної підготовки висококваліфікованого спеціаліста у вищій школі є організація такої технології навчання, яка б

забезпечувала всеохоплююче та якісне засвоєння системи знань, вмінь і навиків майбутньої професійної діяльності. У сукупності засобів, що забезпечують функціонування системи управління якістю підготовки фахівців, важлива роль належить науково обґрунтованому, ретельно спланованому й раціонально організованому контролю кількісних і якісних параметрів технології навчання.

В умовах перенесення акцентів на самостійне оволодіння знаннями великого значення набуває вивчення ролі контролю у формуванні мотивації учіння студентів, розвитку їх пізнавальної самостійності та самоконтролю. Незважаючи на велику кількість робіт щодо обґрунтування та організації компонентів процесу діагностування навчальних досягнень студентів, залишається ще ряд питань, що потребують подальшого теоретичного вивчення та практичного удосконалення. Тому, пошук ефективної методики контролю навчальних досягнень студентів є однією з актуальних проблем сучасної педагогічної науки.

Удосконаленню системи контролю навчальних досягнень студентів присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема С. Архангельського, В. Аванесова, Ю.Бабанського, І. Волощука, С. Гончаренка, М.Євтуха, І.Зязюна, О.Киричука, В.Корнеєва, Е.Лузік, В.Маслова, Н. Ничкало, О. Савченко, В.Сидоренка, А.Степанюк, Н.Тализіної та ін. Розглянуті наукові праці свідчать про певні надбання у розкритті досліджуваної проблеми, проте у більшості робіт питання організації та методології контролю розглядаються в загальному аспекті, не враховуючи особливостей кожної окремої навчальної дисципліни та напряму професійної підготовки студентів, які її вивчають.

Метою даної статті є обґрунтування методики комплексного контролю навчальних досягнень студентів коледжу під час вивчення економічних дисциплін.

Будь-яка система організації навчального процесу повинна підвищувати мотивацію студентів щодо навчання через постійний контроль їхніх знань і вмінь. Важливо, щоб активізація роботи студентів була постійною (а не лише в кінці семестру) змушувала їх працювати систематично і самостійно, розширювала можливості для всебічного розкриття здібностей студентів, розвивала їхнє творче мислення, розширювала межі самостійної роботи і докорінно удосконалювала відносини в ланці "викладач - студент", створюючи атмосферу співробітництва.

Контроль за своєю сутністю – це встановлення зворотного зв'язку між викладачем та студентом. Тобто, в процесі контрольних заходів викладач має змогу отримати інформацію про результати навчальної діяльності студента (як аудиторної так і самостійної) проаналізувати її та прийняти рішення про форми і методи наступної навчальної діяльності. Контроль пізнавальної діяльності для викладача є своєрідним показником його власної педагогічної майстерності, а для студента результати вказують на успіхи або недоліки у власній роботі. Постійний, раціонально спланований контроль дисциплінує, розвиває вольові якості як викладача, так і студента.

Форми контролю навчальних досягнень повинні бути різноманітними. Підлягати перевірці мають не тільки запам'ятовування, але і здатність студентів користуватися своїми знаннями. При викладанні економічних дисциплін перевірка знань і умінь студентів повинна мати комплексний, заснований на певній системі підхід. Тобто не просто визначати фактичний рівень знань теоретичного матеріалу, а й охоплювати уміння студентів використовувати ці знання на практиці. Таким чином, викладач має використовувати декілька методів контролю одного і того ж навчального матеріалу, рис 1.

Викладач економічних дисциплін повинен нести відповідальність за якість своєї педагогічної діяльності, обов'язково аналізувати як прочитані лекції і проведені практичні заняття відклалися у пам'яті студента. Дуже часто педагогів

цікавить тільки сам процес проведення контролю, а не перевірка власного досвіду і методики викладання, спроможності ефективно впливати на формування знань, вмінь, навичок, а також розвиток творчих здібностей студентів. Ми глибоко переконані, що контроль навчальних досягнень студентів повинен бути однією з можливостей удосконалювати форми, методи і засоби власної педагогічної майстерності.

Ефективність контролю навчальних досягнень студентів коледжу з економічних дисциплін залежить від наступних факторів:

- обраної форми та виду контролю;
- рівня складності навчального матеріалу;
- частоти контролю;
- структурування навчального матеріалу;
- можливості комп'ютеризації контрольних завдань.

Відповідно, об'єктом контролю є обсяг засвоєння теоретичного матеріалу і навички його практичного застосування, що визначаються відповідними навчальними програмами. В цілому, об'єкти контролю можна розділити на два рівні:

I – вміння студента самостійно виконувати завдання. На цьому рівні контролюється репродуктивна діяльність, здатність повторити вже знайомий, раніше почутий матеріал.

II – вміння студента вирішувати ситуативні завдання, тобто аналізувати нову інформацію та приймати відповідні рішення. На цьому рівні оцінюється продуктивна діяльність – це творча діяльність, яка полягає у трансформації раніше одержаних знань.

Рис. 1 Методи контролю навчальних досягнень студентів на заняттях з економічних дисциплін

Для виявлення рівня навчальних досягнень з економічних дисциплін викладачами коледжу використовуються найрізноманітніші форми, методи та способи контролю в

поєднанні із засобами навчання або без них. Зазначимо, що всі вони підпорядковуються цілям навчання взагалі та перевірки зокрема, а також розрізняються за видами. Проте, спираючись на практичний досвід викладання економічних дисциплін, можна стверджувати, що раціональним є комбінування 2 - 4 методів контролю на одному занятті. Це дає змогу, з одного боку, уникнути одноманітності, а з іншого – не створювати на занятті калейдоскопу дрібних видів діяльності та не розпорошувати увагу студентів. Деякі приклади таких комбінацій наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Модель організації оцінки навчальних досягнень студентів на заняттях з економічних дисциплін

Тема заняття	Кошторис бюджетної установи	Порядок обчислення ПДВ та складання відповідної податкової звітності	Необхідність, сутність та функції кредиту
Час перевірки	15-20 хв.	70-80 хв.	70-80 хв.
Вид заняття	Комбіноване заняття	Практичне заняття	Семинар
Комплекс методів прийомів контролю	Письмове фронтальне опитування (тести)	Усне фронтальне опитування	Письмове фронтальне опитування (Понятійний диктант)
	Зробити висновки про розподіл бюджетних коштів до ситуаційного завдання (складання кошторису бюджетної установи)	Перевірка домашнього завдання (вибіркове усне індивідуальне опитування біля дошки)	2.Вибіркове індивідуальне опитування (тести «знайди відповідність»)
	Робота у малих групах: складання опорної схеми проектування та затвердження кошторису бюджетної установи	Письмове завдання: вирішення ситуаційних завдань з операцій купівлі - продажу товарів, робіт чи послуг	Обговорення проблемних питань, бесіда: Передумови виникнення кредиту Чинники необхідності кредиту Ознаки кредиту
		Робота з документами: складання податкової декларації з ПДВ	4.Презентація роботи малих груп (принципи кредитування)
	4.Відповіді на запитання студентів	5.Відповіді на запитання студентів	5.Відповіді на запитання студентів

Крім того, викладачами коледжу активно практикується комбінування різних методів контролю навчальних досягнень на бінарних заняттях. Як приклад, можна відзначити заняття з дисциплін «Податкова система» та «Облік і звітність бюджетних установ» на тему «Податки - головне джерело надходжень до бюджету».

Заняття передбачає проведення тематичного контролю з дисципліни «Податкова система» та поточного контролю з теми «Доходи бюджету» дисципліни «Облік і звітність бюджетних установ», див. табл.2.

Таблиця 2

Форми та методи контролю бінарного практичного заняття «Податки - головне джерело надходжень до бюджету» з дисциплін «Податкова система» та «Облік і звітність в бюджетних установах»

Етап заняття	Форми та методи контролю навчальних досягнень
Підготовчий етап	
Контроль вихідного рівня знань за темою заняття	Усний контроль. Фронтальне опитування. Міні - вікторина
Основний етап	
Контроль рівня професійних вмінь та навичок за темою заняття	Письмовий контроль. Тест «Знайди відповідність» Самоконтроль. Перевірка виконання тесту
Самостійна робота студентів	Практичний індивідуальний контроль. Розв'язування ситуаційних вправ
Робота у команді	Груповий контроль. Міні дослідження. Проект «Мій податок»
Заключний етап	
Корекція рівня професійних вмінь і навичок	Співбесіда зі студентами. Відповіді на запитання

Найдавнішою та найпоширенішою формою вимірювання знань є усне опитування. Дуже часто його називають традиційним контролем. Беззаперечно користь цього методу, на нашу думку, полягає в тому, що він дає змогу студентам удосконалити мовну практику, набути навички і уміння мислити, грамотно і логічно аргументувати та викладати свої думки, відстоювати свою точку зору, дискутувати. Найрозповсюдженішим методом усного опитування є бесіда, що часто набуває форми діалогу зразка «питання - відповідь». Якість її проведення залежить від характеру й системи запитань, за допомогою яких викладач керує розумовою діяльністю студентів.

Та варто зауважити, що усне опитування має й свої недоліки:

по-перше, під час опитування можуть піддаватися сумніву об'єктивність і надійність оцінювання. Відповідь одного і того ж студента різні викладачі можуть оцінити по-різному, тому тут важливо мати чітко визначені критерії оцінювання, що технічно не завжди є можливим (практично не можливо стандартизувати обсяг охопленого матеріалу, постановку питання, рівень підготовки студента, складність питання і т. д.);

по-друге усне опитування може займати більшу частину заняття, не залишаючи достатнього часу для інших видів діяльності. Особливо якщо студенти не дуже добре володіють матеріалом, не очоче відповідають або мають проблеми із формулюванням власної точки зору.

Тому, одним із методів удосконалення усного опитування можна запропонувати використання міні-вікторини. Вона займає відносно не багато часу на занятті, має елементи змагання та є досить ефективним способом активізації роботи студентів. Діяльність викладача в першу чергу, спрямована на таке формулювання запитань, які б сприяли глибокому з'ясуванню рівня засвоєння навчального матеріалу студентами. Перед тим як скласти запитання для вікторини, викладачу варто врахувати передбачувані результати, яких ми прагнемо досягти під час здійснення перевірки знань. Головними типами таких результатів є:

запам'ятовування фактичного матеріалу;

уміння поєднати між собою матеріал, пройдений у різний час чи пов'язаний з різними темами;

здатність застосовувати свої знання у нових виробничих умовах.

Для проведення такого опитування викладач складає добірку запитань із теми заняття, при чому варто уникати об'ємних, складних, неоднозначних формулювань. Запитання повинно бути коротким, змістовним та передбачати відповідь від одного до трьох речень.

Технологія проведення міні-вікторини наступна: викладач формулює запитання, студент, який першим підняв руку – відповідає. Правильна відповідь оцінюється в один бал. Якщо відповідь не вірна, право дати відповідь отримують інші студенти. В результаті вікторини студенти накопичують бали, які в комплексі будуть визначати оцінку, отриману на занятті.

Письмовий контроль на заняттях з економічних дисциплін об'єднує письмові, розрахункові та графічні роботи, понятійні диктанти, реферати, повідомлення, перевірку складених тез та опорних конспектів самостійного вивчення, звітів-щоденників з практичних занять. Методи письмового контролю дають змогу одночасно охопити всіх або певну частину студентів і перевірити їх відповідно до поставленого завдання. В результаті порівняння виконаних робіт викладач з'ясовує ступінь засвоєння знань, виявляє найбільш характерні помилки й основні труднощі в оволодінні навчальним матеріалом, вивчає причини їхньої появи і визначає способи їхнього усунення.

Серед сучасних та об'єктивних методів для вимірювання та оцінювання рівня знань, умінь і навичок студентів широкого використання набув тестовий контроль, який дає змогу забезпечити:

об'єктивність і справедливість оцінки знань;

відсутність емоційних стресів і перевантажень, психологічного впливу на студентів;

прозорість і гласність результатів контролю;

розвиток індивідуально-диференційованої роботи студентів;

можливість одночасного контролю великої аудиторії за умов відносно невеликих затрат часу на його проведення.

Традиційне тестування можна урізноманітнити, запропонувавши тест за формою «знайди відповідність». Він включає набір характеристик для визначеного поняття, та відповідно самі поняття, які вони повинні сумістити у правильному порядку, наприклад, табл.3.

Для студентів старших курсів, такий тест можна ускладнити, додавши помилкові характеристики чи помилкове поняття. Так у табл.3 подана назва не існуючого податку (податок з власників свійської худоби) і відповідні йому елементи. При чому викладач може як повідомити про помилки, допущені в тесті, так і приховати це. Студентів, які помітили і виправили помилку заохочують у вигляді додаткових балів. Такі, на перший погляд прості прийоми додають цікавості опитуванню, активізують та концентрують увагу студентів при виконанні завдання.

Таблиця 3

Тест «Знайди відповідність» із дисципліни «Податкова система»

Назва податку	Основні елементи податку
А. Податок на додану вартість	1. Від'ємне значення податку – означає бюджетне відшкодування з Державного бюджету України.
	2. Адвалорні, специфічні, адвалерні та специфічні одночасно.
	3. 18%.
	4. Фізичні та юридичні особи, які є власниками житлової та /або нежитлової нерухомості.
Б. Податок на доходи фізичних осіб	5. Податкова соціальна пільга становить 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи.
	6. Будь-яка особа, в якій за останні 12 календарних місяців загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг сукупно перевищує 1 млн. грн.
	7. Спирт, алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти, транспортні засоби.
В. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	8. Фізичні особи – резиденти та нерезиденти, які отримують доходи на території України.
	9. Ставка не повинна перевищувати 3% розміру мінімальної заробітної плати
	10. Податок сплачується виключно через електронний рахунок, відкритий платнику Казначейством.
	11. 20%, 7%, 0%.
	12. Особа, яка виробляє підакцизні товари на території України.
Г. Акцизний податок	13. Загальний місячний оподатковуваний дохід.
	14. Постачання товарів, робіт і послуг на території України, експортні та імпорتنі операції.
Д. Податок із власників свійської худоби	15. Ставка 10% ринкової вартості тварини.
	16. Сплачується один або два рази в місяць, в момент отримання коштів на виплату заробітної плати.
	17. Фізичною особою сплачується протягом 60 календарних днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення.
	18. 20%, 18%.
	19. Виробники продуктів харчування тваринного походження
	20. Власники свійської худоби, обсяг якої перевищує 10 голів

Важливо також використовувати елементи самоконтролю на заняттях з економічних дисциплін. Викладач може запропонувати студентам обмінятися своїми варіантами відповідей із колегою по парті, а потім продемонструвати правильний варіант вирішення завдання.

Звіривши відповіді зі зразком студенти оцінюють роботу. Можна звичайно, залишити відповіді у їх авторів, але на нашу думку в такому випадку може постати під сумнівом об'єктивність оцінки роботи. Адже не можна виключати ситуації, коли

студенти, побачивши правильну відповідь, не втримаються від спокуси підправити власну.

Отже, на етапі реформації та удосконалення вітчизняної системи освіти важливим є введення до практики вищої школи нової системи оцінювання знань, нових підходів до організації контролю, результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів. На нашу думку, викладач повинен вдумливо і творчо підходити до використання критеріїв і норм оцінювання навчальних досягнень студентів. Він має керуватися науковими основами організації навчального процесу, уважно ставитись до кожного студента, враховуючи його нахили, інтереси і прагнення, виявляти високу принциповість і такт. Комбінування різних методів контролю навчальних досягнень студентів з економічних дисциплін передбачає можливість поєднати в собі всі переваги традиційних способів контролю та ефективно запроваджувати інтерактивні та інноваційні підходи; дає змогу не тільки встановити рівень і якість засвоєння знань, а також здійснити їх корекцію, оцінити хід і результати навчально-пізнавальної діяльності студентів, визначити шляхи її вдосконалення, що, в свою чергу, суттєво підвищуватиме ефективність навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Васюк О. Організація контролю навчання студентів / О. Васюк, Н. Майданюк. – К: Вісник книжкової палати, 2009. – 50 с.
2. Войтків Г. В. Контроль знань – інформація про ефективність вивчення предмета. / Г. В. Войтків. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – 2010. – №77. – 50 с.
3. Драч І. І. Організація навчального процесу з розвитку творчого потенціалу студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації: автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / І. І. Драч. – К., 2005. – 20 с.
4. Кравченко О.В. Концепція підготовки фахівців з обліку та аудиту в контексті інтеграційних і глобалізаційних процесів / О.В. Кравченко // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1К. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mino.esrae.ru/158-1167>.
5. Кривов'язюк І.В. Нові підходи до оцінки рівня знань студентів у контексті Болонського процесу / І.В. Кривов'язюк // Тези доповідей науково-методичної конференції “Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації”, м. Луцьк, травень 2005 р. – Луцьк: ЛДТУ, 2005. – С. 48-49.
6. Ромащенко І. Контроль знань, умінь і навичок студентів у вищому навчальному закладі як засіб управління процесом навчання // Молоді і ринок. – 2012. – № 2 (85). – С. 90–93.
7. Смалій Т. М. Теоретичні основи комплексного підходу до процесу вивчення економічних дисциплін студентами вищих навчальних закладів / Т. М. Смалій. // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2013. – №1. – С. 209–213.
8. Станкевичус Л. В. Інтегрований підхід у процесі вивчення фахових дисциплін майбутніми бухгалтерами у ВНЗ I-II рівня акредитації / Л. В. Станкевичус // Теорія та методика управління освітою. – 2010. – № 4. – С. 46–52.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2017 р.

ДЕРКАЧ Т., ИЛЬЧУК М.

Обособленное структурное подразделение Агротехнический колледж Уманского национального университета садоводства, Украина

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К КОНТРОЛЮ УРОВНЯ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Статья посвящается вопросам совершенствования организации контроля знаний будущих экономистов при изучении специальных дисциплин в соответствии с современными условиями развития образования. Акцентировано внимание на необходимости использовании комбинированного контроля уровня и качества знаний.

Ключевые слова: контроль, комбинированный контроль, экономические дисциплины, учебно-познавательная деятельность, качество подготовки, проверка, оценка.

DERKACH T., ILCHUK M.

Separate structural division of Agronomy College Uman National University of Horticulture, Ukraine

CURRENT APPROACHES TO CONTROLLING THE LEVEL OF EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS OF COLLEGE STUDENTS IN THE STUDY OF ECONOMIC DISCIPLINES

This article is devoted to improving the organization of the control of knowledge of the future economists in the study of special disciplines, in accordance with modern conditions of development of education. It stressed the need to use combined level of control and quality of knowledge.

Discusses the idea that during the reformation and improvement of the national education system is an important introduction to the practice of high school new system of assessment, new approaches to monitoring the results of teaching and learning of students. In our opinion, the teacher should thoughtfully and creatively to the use of criteria and standards of evaluation of educational achievements of students. He has guided the scientific principles of the educational process, attentive to each student, given his inclinations, interests and aspirations, identify high integrity and tact. The combination of different methods of control of educational achievements of students of economic disciplines provides an opportunity to combine the advantages of traditional methods of control and effectively implement interactive and innovative approaches; allows not only to establish the level and quality of learning, as well as to their correction, assess progress and results of teaching and learning of students identify ways to improve it, which, in turn, significantly raise the effectiveness of the educational process.

Keywords: control, combined control, economic discipline, educational and cognitive activity, quality of training, testing, testing